

SZELESTEI N. LÁSZLÓ

A POZSONYI ORSOLYITÁKNÁL 1738-BAN ELŐADOTT ORATÓRIUM SZÖVEGKÖNYVE

Pozsony, mint a Királyi Magyarország fővárosa, jelentős kulturális intézményhálózattal rendelkezett a 18. században. A városi intézmények, az előkelőségek pozsonyi palotái, – különösen az országgyűlések ideje alatt –, a nagyobb részt itt tartózkodó esztergomi érsek, oktatási intézmények (jezsuiták, evangélikusok), férfi és női szerzetesrendek tevékenysége révén jelentős építészeti, képzőművészeti alkotások, irodalmi és zenei emlékek jöttek létre. Bővelkedünk adatokban a 18. századi esztergomi érsekekre és környezetükre vonatkozóan. Esterházy Imre esztergomi érsek (1725–1745) személyéről, mecénási szerepéről több összegzés is készült.¹ Világi titkárának, Gerhard Cornelius Drieschnek kiterjedt levelezésében nemcsak építészeti és képzőművészeti megrendeléseiről, katolikus megújulást szolgáló közösségek támogatásáról, hanem főpapi reprezentációt, sőt az érsek mindennapjait kísérő eseményekről, például a primás zeneszeretetről is olvashatunk.²

A magánlevelek adatai szubjektívek lehetnek, ezért célszerű azokat külső forrásokkal, más adatokkal összevetni. Esterházy Imre 1738-ban tartott aranymiséjének tanulmányozásához nagyon fontos forrás világi titkárának közzétett, leíró munkája, bár annál lényegesen több adatot tartalmaz levelezése. Esterházy Imrét 1688. január 15-én, Remete Szent Pál ünnepén a máriavölgyi pálos templomban szentelték pappá. Ünnepi aranymiséjét betegsége miatt folytonos halasztások után 1738. július 27-én Pozsonyban mondta. Előzetesen a pontos idő kitűzését az érsek előrehaladott köszvénye nem tette lehetővé. Bizonyos – nagy felkészülést igénylő rendezvények, köszöntések pappá szentelésének 50 éves évfordulója idején megkezdődtek. Az aranymiséről, a hozzá kapcsolódó ünnepegről több nyomtatvány megjelent az ünnepség után, a köszöntő szövegek, versek egy része megelőzte az eseményt, azok időzítését az évfordulóhoz igazították. A primás betegsége miatt nem lehetett ott a január 22-én a jezsuita gimnázium rétorai által előadott iskolai színjáték, a *Zrinius ad Sigethum* bemutatásán. Nyár végén

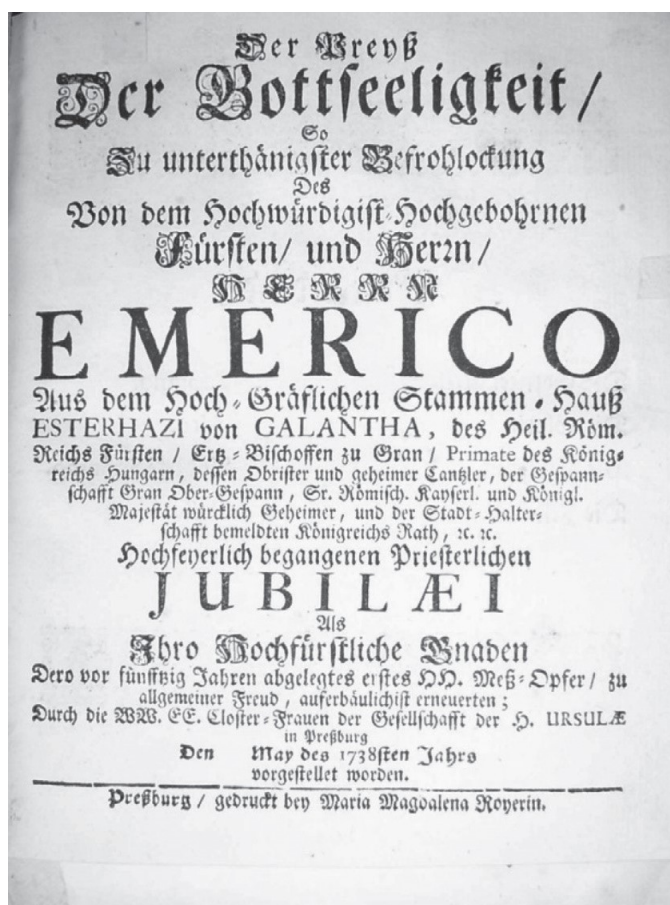
---

1 Legutóbb: KOLTAI 2005.

2 SZELESTEI 2008.

az érsekkertben a járványos idő miatti tiltakozások ellenére megismételték az előadást, aztán a primás parancsára a mű nyomtatásban is megjelent. A tavasz folyamán megérkezett a budai jezsuita kollégium hosszú latin hexameteres köszöntője.³

A primás egészségi állapotát figyelembe véve a jó időjárás beköszöntére tervezték az aranymisés ünnepséget. Az időpont bizonytalanságát növelte, hogy a primás és környezete május 18-án Sasvárra távozott, (22-én zenekarát is oda hívta), és csak június 9-én tért vissza Pozsonyba.

A köszöntések emlékeit vizsgálva figyeltem fel egy nyomtatványra,⁴ amely 1738-ban hagyta el a pozsonyi Royer nyomdát. A nyomtatvány annak az előadásnak szövegét tette közzé, amellyel az orsolyita apácák az aranymisés primást köszöntötték, a címlap jelzéséből következően, május hónapban.

3 Az aranymiséről és az ahhoz kapcsolódó reprezentációs eseményekről, nyomtatott és kéziratos emlékekről: SZELESTEI N. László, *Esterházy Imre hercegprimás aranymiséje (1738)*. Sajtó alatt.

4 A csak egy példányban ismert kiadvány lelőhelye: Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár, Coll. II. 80(3).

Zenei előadás szöveggönyvéről van szó, az előadás oratóriumnak nevezhető. Sajnos nemcsak a fellépő zenészek, énekesek ismeretlenek, a darab zenei anyaga sem áll rendelkezésünkre. A címlap szerint: „... durch die WW. EE. Kloster-Frauen der Gesellschaft der h. Ursulae in Preßburg den ... May des 1738sten Jahr vorgestellet worden.” Az előadás helyszíne Pozsony lehetett, az orsolyiták kolostora.

A darab tartalmának ismertetése előtt megkísérlem felrajzolni az előadás környezetét. Mindenekelőtt: szomorúan vettem tudomásul, hogy a nők 18. századi iskolázásáról szakirodalmunk csak elvétve ejt néhány szót. Az orsolyiták 1676-tól voltak jelen Pozsonyban. Az 1658-ban felépült magyar-szlovák evangélikus templom 1672-ben katolikus kézre került, azt kapta meg az orsolyita rend. Zárdájuk építésének költségeit 1731-ben Esterházy Imre érsek fedezte. A tanítást is végző apácák 18. századi történetéről nagyon keveset tudunk. 1776-ban, a pozsonyi letelepedés százéves évfordulóján a Szent Márton dóm vasárnapi szónoka, Klauß Ferenc mondott ünnepi beszédet az orsolyiták templomában. Kiemelte a rendnek leányok nevelésében játszott fontos szerepét. A kolostoriskolában száz év alatt mintegy háromezer, a külső iskolában tízezer tanítványuk lehetett.⁵ Ha figyelembe vesszük, hogy a belső iskolában saját utánpótlásukat, továbbá előkelelő hölgyeket neveltek, nem kételkedhetünk abban, hogy komoly képzőhelyről van szó.⁶ Az orsolyita rend feladatának tartotta a leánynevelést és a felnőtt nők vallásos oktatását. Belső iskolájuk a jezsuita kollégiumokhoz volt hasonló, itt a speciális női tevékenységek mellett nyelveket és számtant is tanítottak. Lelki vezetőik (gyóntatók, prédikálók, stb.) a jezsuiták közül kerültek ki. Témánk szempontjából érdekes adat, hogy Esterházy primás gyakran meglátogatta a főnöknőt, s ilyenkor zenészeket is vitt magával. Egyetlen adattal érzékeltetem, hogy a korban milyen nagy volt a tanító apácák tevékenysége iránti igény. Győrött 1725-ben kaptak engedélyt letelepedésre, 1726-ban érkezett négy nővér, 1726-ban 60 növendékkel

---

5 KLAUSS, Franz Xaveri, *Jubelrede, als sie Gesellschaft der heiligen Ursula den 7 Heumonats 1776 nach verlaufenen hundert Jahren das Andenken ihrer Ankunft, und Stiftung in Preßburg feyerlich begiegt*, gehalten in der Ordenskirche, Preßburg, Patzko, (1776), 17.: ... man kann die Zahl jener, die bis auf diese Zeit in den Kostschulen waren, auf drey tausende, jener aber, so in die äußern Schulen giengen, auf zehn tausende ansetzen.

6 MÚDRA 2004.

kezdték meg tanítási tevékenységüket. (Kolostoruk csak 1729-ben lett kész.) A nők oktatását vállaló apácarend gyors egymásutánban több városban megtelepedett.⁷

A köszöntött személy, a legendásan szerény „frater Emericus”, de rangjából eredően pozsonyi udvarának pompáját, művészetpártoló tevékenységét személyes szerénysége nem befolyásolta. A kutatók bőven bemutatták már azt, hogy milyen bőkezű és hozzáértő támogatója volt a képzőművészeteknek, irodalomnak, zenének. Asztalánál gyakori volt a muzsikálás, saját, nagyon jelentős zenekart tartott fenn. Világi titkára, aki az aranymise egyik szervezője volt, nem mulasztotta el megjegyezni, hogy gazdája nem szereti, ha magasztalják.

Bőven olvashatunk Esterházy Imre és a színjátékok kapcsolatáról is. Staud Géza, Kilián István, Szacsvai Kim Katalin, Ladislav Kačic és mások már összekapcsoltan tanulmányozták a pozsonyi iskolai színjátékokat és zenei előadásokat.⁸ Kačic a jezsuita iskolai színjátszás és pozsonyi oratórium-előadások fénykorának mondja az 1720-as, 1730-as éveket, amikor a jezsuitáknál és Esterházy Imre primás udvarában is kiváló zenészekből állt a zenekar. A zenével kísért iskoladrámákról gyakran esett már szó Staud Géza, Kilián István tanulmányaiban. A leggyakoribb (minta)példa az 1734-ben előadott *Ludus Fortunae Bajazete a Tamerlane devictus*, melynek zeneszerzőjét Nagyszombatból már a próbák idejére Pozsonyba hozták. Az előadást (az egy hétig tartó próbákon is) a primás magánzenekara kísérte. A jezsuiták városon kívüli nyári épületében tartott, négyórás bemutatót az előkelőségek (a primás; Pálffy János tábornagy, pozsonyi főkapitány, stb.) mellett a nők is megtekintették. A primási zenekar tagjait név szerint ismerjük, közülük néhányan zeneszerzők is voltak. A primás hivatali idejének 20 éve alatt mintegy 40 muzsikust alkalmazott. Jól együttműködött zenekara a jezsuita kollégium és templom, valamint a Szent Márton dóm szólistáival. Gyakoriak voltak az oratórium-előadások a jezsuiták templomában.

1727-ben a primást névnapján a *Wirkung der schuldigen Pflicht...* című oratóriummal köszöntötték. A szövegekönyv szerint abban négy pásztor (barát) énekelt és a kórus. A darab recitativókból, áriákból, ariosóból, duettből és kórusénekekből épül fel. Zenészekekről nem esik szó a szövegekönyv elején,

7 BEDY 1939, 73. Pozsony után az alábbi városokban telepedtek le az orsolyiták: Kassa, 1698; Varasd, 1703; Nagyszombat, 1724; Győr, 1726, Nagyszeben, 1733; Sopron, 1747; Nagyvárad, 1772.

8 Ismertető adataimat az alábbi tanulmányokból vettem: KAČIC 2014a; KAČIC 2014b; SZACSVAI KIM 2007. A zenei fogalmak pontosítását Bali Jánosnak köszönöm.

a szólisták hangfaját azonban megtudjuk. 1728-ban a *Die beschuldigte Unschuld...* című művet jegyezte az előzőével azonos szerzőpáros: a szövegkönyvíró Sebastian Friedrich Synn, Esterházy irodistája, és a komponista Johann Matthias Schenauer, aki „legkésőbb 1726-tól legalább 1743-ig” volt az érseki zenekar tagja, 1738-tól a források szerint a primás *musicus primarius*. A szerzőpárostól újabb, az 1720-as évek második feléből származó négy darab került elő.⁹ Az eddig ismert hat szövegkönyvből kettő Esterházy primás névnapjára készült (*Wirkung der schuldigen Pflicht...*, 1727; *Freuden-Streit: Oder Die Music in der Music...*, 1728), egy a Nepomuki Szent János szobor felállítása alkalmából (*Memoria justi cum laudibus: oder Denck- und Ehren-Wahl...*; 1726). A Pozsonyban játszott oratóriumok körüli költségek adatait Kačič a Prímási Levéltárban találta meg. 1726 nagycsütörtökén a jezsuiták templomában előadott oratórium (*Das Leben in dem Todt...*) Schenauert már Esterházy Imre kamarazeneszének nevezte. 1729 nagyböjtiének oratóriumát (*Ascensiones in corde suo... Sechsfacher Anstoß des zum Berg Calvariae im Geist aussteigende Wanders-Mann*) az érseki palotában adták elő.

Alkalmi mű a most vizsgált szövegkönyv is, miként az 1727. és 1728. évi névnapi köszöntők. Allegorikus szereplőkkel, karakterükhöz illő hangfajokkal, kórossal. A Jámborság és az Örökkévalóság szoprán, a Dicsőség alt, az Idő basszus. Mindegyik szereplő több recitativót énekel, mindegyiknek jut ária is (Dicsőség, Örökkévalóság, Jámborság, Idő, Jámborság-Dicsőség duett, Jámborság sorrendben). A kórus megszólal a darab elején és a végén, közben kétszer a Jámborság recitativója után, egyszer annak utolsó sorait ismételve.

A kórus örvendezés hangját megadó sorai után a Dicsőség által kezdett köszöntés szólamainak szövege (nyilván zenei kísérete is) a barokk kor szokásának megfelelően fonódik egymásba. Benne az Időre (basszus) épülnek rá a hangzatot adó magasabb „szereplők” örökkévalóságig érő szólamai. A Jámborság mondandóját mintegy szentesíti az Idő és Dicsőség. A Jámborság (Esterházy erényeinek összegzője) azonos, felső szólamon (szoprán) énekel, mint az Örökkévalóság. Sajnos ennél a darabnál sem ismert a szereposztás és a zenei anyag.

---

9 KAČIČ 2014a, 280–281.

A kórus a természetet szólítja ünneplésre, a Dicsőség recitativójának végén a pannonok ünneplésének okát adja, aztán áriában szólít ünneplésre. Az ünneplésre hívást, annak okát mondja el a Jámborság, majd az Idő. Az Örökkévalóság is csatlakozik. Recitativóját áriával zárja. A Dicsőség és a Jámborság folytatja, a kórus az utóbbi énekéből három sort ismétel, a Jámborság recitativója és áriája közé ékelve. Az áriára helyeslően recitál az Örökkévalóság. Az Idő nem kevesebbet állít, mint hogy az ő hírneve is nő, amikor beáll a sorba a primást dicsérni. Az Örökkévalóság rálicitál, örök hírnévről beszél, amit az Idő is elfogad, áriát énekelve. A fokozásban csak néhány soros megszólalás jut a továbbiakban a szereplőknek, a Jámborság és a Dicsőség duettet énekel, az öröm és jókedv maradéktalan, amihez csatlakozik a kórus is. A szövegekönyv nem jelzi, ki énekli a búcsúzó/összegző recitativót és áriát, a szövegből úgy tűnik, hogy a Jámborság. Természetesen a kórus éneke zárja a művet, a Jámborság áriájának két sorát ismételve.

A szöveg alapján, annak lírai jellege és eseménytelensége, továbbá a mű rövidsége miatt rövid oratóriumnak vagy terjedelmes kantátának tarthatjuk a kezünkbe került művet. Felmerül a kérdés: ha az eddig ismert hat „szövegekönyv” szerzőpárosa, a primás által alkalmazott Sebastian Friedrich Synn és Johann Matthias Schenauer, az ismertetett oratórium szerzői, vajon miért hallgatja el nevüket a kiadvány. Nem tudok arra sem választ adni, hogy az orsolyitáknak mi volt a szerepük a darab előadásában. A kiadvány címlapja szerint „durch die ... Closter-Frauen der Gesellschaft der H. Ursulæ in Pressburg ... vorgestellt worden” nem jelenti, de nem is zárja ki, hogy esetleg a rend, vagy a belső iskola zeneileg képzett tagja/tagjai is szólamot énekeltek/énekeltek. Ha gyakori vendégük, a primás és az apácáknak prédikáló, azokat gyóntató jezsuiták az oratóriumokat és az erkölcsnemesítő színjátékokat nem helytelenítették, bizonyára az iskolaszerű oktatást végző orsolyitáknak sem tiltották. Ismerve a primás zeneszeretét, nem lehetett primitív szólókkal köszönteni őt. Sajnos csak a szöveg került kezünkbe. A négy szólóénekest akár meg is hívhatták, de a köszöntés alkalmisága helyi énekes/énekesek mellett szól/szólnak. E kijelentést azonban további adatokkal kellene megerősíteni. (Csak zárójelben: az 1747-ben Pozsonyba érkezett és nők tanítását vállaló Miasszonyunkról nevezett női kanonokrend apácáinak növendékei néhány év múlva már színelőadásokat tartottak.)¹⁰

---

10 PINTÉR 2014.

Befejezésül: érdemes volna nagyobb figyelmet fordítanunk az allegorikus szereplőket alkalmazó irodalmi és művészeti alkotások esetében az allegorikus alakok és a velük jelzett személy jellemző azonos vonásaira. Az aranymisére írt oratóriumban természetesen szerepel az Idő, az Örökkévalóság, a Dicsőség – és a primás tulajdonságait összegző Jámborság (Gottseligkeit). Esterházy Imre primás aranymiséjéről szól Révay József *Iterum sacerdos* című műve.¹¹ A hexametereket megszakító emblémakoszorú a primás hét jellemző erényét verselte meg. Mivel az események leírásáról szól a mű, feltételezhető, hogy e hét emblémavers hét allegorikus alakja (Pietas, Fidelitas, Justitia, Prudentia, Fortitudo, Temperantia, Constantia) díszíthette a Szent Márton templom királyi kapujánál Raphael Donner és Antonio Galli Bibiena által tervezett, jelképekkel és emblémákkal díszes diadalkaput, amelynek csak felállításáról és dicséretéről olvashatunk a forrásokban.

Ide kívánczik a primási titkár leveleinek egy a primás halála utáni adata. Tíz évvel Esterházy Imre halála után Gerhard Cornelius Driesch, már Szepesszombatban, piarista diákok tanárának ajánlott előadásra egy *De Geneveva Sancta* című Velencében 1738-ban, Esterházy primás aranymiséjére kiadott oratoriumot (Musica theatralis). 1756-ban egyéb zeneművek közt ajánlotta Richwaldszky György egri kanonoknak is ezt az oratoriumot.¹² Nem sikerült azonosítani a művet.

---

11 A műről részletesebben olvasható: SZELESTEI N. László, *Esterházy Imre hercegprimás aranymiséje (1738)*. Sajtó alatt. A kézirat lelőhelye: Esztergom, Főegyházmegyei Könyvtár, Coll. I. 45(17).

12 A kiadásról szóló adatokat idézem tanulmányomban (l. előző jegyzet).

FÜGGELÉK

Der Preyß der Gottseeligkeit,

so zu unterthänigster Gefrohlockung
des von dem Hochwürdigst Hochgebohrnen Fürsten, und Herrn,
Herrn EMERICO aus dem Hoch-Gräflichen Stammen-Hauß Esterhazi von
Galantha, des Heil. Röm. Reichs Fürsten, Ertz-Bischoffen zu Gran, Primate des
Königreichs Hungarn, dessen Obrister und geheimer Cantzler, der Gespannschafft
Gran Ober-Gespann, Sr. Römisch. Kayserl. und Königl. Majestät würcklich Ge-
heimer, und der Stadt-Halterschafft bemeldten Königreichs Rath, etc. etc.,
Hochfeyerlich begangenen Priesterlichen JUBILAEI
als Ihro Hochfürstliche Gnaden dero vor fünfftzig Jahren abgelegtes erstes HH.
Meß-Opfer, zu allgemeiner Freud, auferbäulich ist erneuerten; durch die WW. EE.
Closter-Frauen der Gesellschaft der H. Ursulae in Preßburg den May des 1738sten
Jahrs vorgestellet worden.

*****

Preßburg, gedruckt bey Maria Magdalena Royerin

*****

[A1v]

Unterredende

Die Gottseeligkeit – Soprano
Die Glori – Alto
Die Ewigkeit – Anderte Soprano
Die Zeit – Basso

*****

[A2r]

CHORUS

Blühende Felder!

Grünende Wälder!

Thönet und klinget von Freuden-Geschrey;

Lasset dem heutigen Feste zu Ehren,

Hügel und Berge frohlockend euch hören!

Stimmet ihr Hertzen dem Jubel mit bey.

GLORI

Pannonien! wann dein erhabener Thron
Auf derer Fürsten Ruhm
Den ersten Grund-Stein setzt?
Wann dich der Häupter Wohlergehn
Ergötzet?
Wann dich das Alterthum
Und Glantz des Adels, schön
Und herrlich Macht?
So lasse deines Purpurs Pracht
Anjetzt mit Palm- und Lorbern seyn erhöht, [A2v]
Da Emmerich
Dein Erst-gebohrner Sohn,
Des Adels Haupt, die Zierde deiner Fürsten
Jubel-Fest begeht.

ARIA

Schallet ihr Saitten, durch liebliche Schläge!
Machet im Thönen ein herrliches Chor;
Lasset ihr Lippen durch fröhliches Singen,
Emmerichs Ehre die Wolcken durchdringen!
Hebet ihr Lüffte die Wonne empor.
Schallet ihr etc.

GOTTSEL.

Erfreutes Reich! laß heut
So Tempel als Altar
Mit frischen Myrthen grünen.
Bemühe dich
Das Fest mit Weyhrauch zu bedienen,
Da Emmerich
Dein grosser Ober-Hirt
Die frohe Zeit
Die ihn zu Gottes Heiligthum
Zuerst als Priester eingeführt
Mit süsser Lust ernennt.

ZEIT

Beglückter Tag! soll man dir nicht
Den größten Ruhm
Vor allen Zeiten gönnen?
Ach ja, dein engebrochnes Licht
Wird man mit Recht unschätzbar nennen [A3r]
Dieweil es, jenes Freuden-Fest,
Das schon vor fünfzig Jahren
So vielen Jubel ließ erfahren,
Heut wiederum erblicken läßt,

EWIGK.

Erwünschtes Fest! das mit so vieler Freud
Den Staat beglücket!
Erfreuter Tag! der mit so vieler Ehr
Die Kirche Gottes schmücket!
Du müssest jederzeit
In schönster Wonne blühen,
Und nimmermehr
VON UNS DEIN ANGEDENCKEN FLIEHEN.

ARIA

Heyl- und Seegens-volle Stunden!
Bleibet stäts mit uns verbunden;
Weicht mit euern Strahlen nicht.
Euer Preyß, der uns ergötzet,
Sey in Diamant geätzt,
Welchen nie kein Schlag zerbricht.
Heyl- und etc.

GLORI

So recht! wer könnte wohl den Preyß
Der meinem Fürsten ist zu eigen,
Und welcher aller Menschen Hertz
Mit Ehrfurcht angeflammt,
Bey diesem frohen Fest verschweigen?
Wer ehrt, wer weiß,
Nicht den erhobnen Stand
Womit der Grosse Emmerich [A3v]
In denen Tempeln pranget,
Und der vor andern Fürsten, ihm
Zugleich den ersten Platz erlanget?
Wem ist die Würde unbekannt
So da aus dem Geblüthe,
Der Ahnen auf ihn abgestammt?
Nimmt nicht sein herrliches Gemüthe
So Stadt als Land
Mit Freud und Ergötzen
Mit Luft und Wonne ein.

GOTTSEL.

Ja dieses ist allein
Was man an ihm vor allen hoch muß schätzen;
Sein Tugend-voller Geist
(Der alle Trefflichkeit,
Der Ahnen in sich schleußt,
Und nebst dem Höchsten, dem er sich geweyt,
Nur Huld und Liebe hat zum Zweck erkohren)
Hält jede Stunde für verlohren,
In der er nicht der Armuth Guts gethan;
Wer sieht hiernächst nicht mit Erstaunen an,
Wie er (der Würde ohngeacht
Womit man ihn bekleidet siehet)
Doch aller Pracht
In voller Demuth sich
Entziehet?
Diß ist der ungemeine Preyß,
Der meinen frommen Emmerich
Wahrhaftig groß, ja unvergleichlich macht. [A4r]

CHORUS

*Ja, dieses ist der Preyß,
Der unsern frommen Emmerich
Wahrhaftig groß, ja unvergleich macht.*

ARIA

GOTTSEL.

*Rosen, die mit Purpur blühen,
Seynd den Disteln vorzuziehen;
Gold wird mehr als Bley geschätzt;
Tugend pranget vor der Würde,
Weil uns diese Seelen Zierde
Zu den Sternen selbst versetzt.
Rosen, die etc.*

EWIGK.

O schöner Preyß!
Der selbst aus Gott entspriesset,
Und alles das, was schön
Und herrlich ist, in sich verschliesset.

ZEIT

Erhabner Emmerich!
Wie kan ich dich genugsam loben?
Indem mein Ruhm durch dich
Zugleich so herrlich wird erhoben?
Pannonien ergötzet sich an mir,
Weil ich mit solchen Fleiß
Sein schönstes Kleinod unverletzt erhalte;
Dann meine gröste Freud
Ist, wann ich über dir
Mit meiner Obhut walte;
Ach solte nur mein Wunsch geschehn!
Das ich, von des Geschicktes Neyd
Der alles,, was von mir entspringet,
Vertilget und bezwinget
Dich meine Luft befreyet könnte sehn.

EWIGK.

Was du nicht kanst, das habe ich
Mit gröster Sorgfalt schon vollführt, [A4v]
Und deinen Emmerich
Der dich so herrlich zieret,
In mein geweihtes Eigenthum
Bereits versetzt;
Es bleibt sein Ruhm
In Stahl und Marmor eingeätzt;
Sein Lob wird blühend seyn.

ZEIT

So recht! wer mit so hellen Schein
Als seine Seele funckelt,
Der bleibet ewig unverdunckelt

ARIA

Die Stunden fliehn, das Jahr verschwindet,
Ich selbst, ja alles wird verzehrt;
Nur Emmerich soll blühend steigen
Und sich zu solchen Wachsthum zeigen
Den ewiglich kein Fall versehrt.

Die Stunden etc.

GOTTSEL.

Erhebe deinen Blick
Du weiter Creiß der Erden
Auf jenes Glück
Womit Pannonien durch mich
Anheute wird ergötzet;
Sag, ob in deinem Innbegriff
Mit etwas kan verglichen werden?
Da eine Seele, welche ich
Mit meinem Glantz geziert
Ein gantzes Reich in Lufft und Jubel setzet? [B1r]

EWIGK.

Ja, die allein gehührt
Der Preyß, durch dich
Wird Emmerich allein belebet;

GLORI

Du bists, durch welche sich
Heut seine Wonne bloß allein erhebet,
Du bist der schöne Quell
Woraus die frohe Lust entspringet,
Die heut durch Lufft und Wolcken dringet.

ARIA A 2

GOTTSEL.

Beglückte Freuden-Feuer!

GLORI

Die uns so werth und theuer,
    Wir küssen deine Pracht;
Wie schön ist deine Wonne,
Weil selbst die Gnaden-Sonne
Gott, solche herrlich macht.
    Beglückte etc.

ZEIT

Gebriesnes Fest! von dem so viele Lust
Mir wird bewust,
Du müssest stäts in lauter Seegen grünen,
Mit Jubel mich bedienen.

GLORI

Gleichwie ein Fluß,
Je weiter seine Quelle laufft,
Nur desto grösser ströhlen muß,
So sey auch deine Lebens-Zeit
Mit Wachsthum und Zufriedenheit
Erhobner Emmerich gehäufft. [B1v]

EWIGK.

Gleichwie das Epheu stätig blühet,
Und niemahls die Verwelckung sihet,
So müsse auch dein Wohlergehn
Niemahlen die Veränderung sehn.

GOTTSEL.

Dein Haupt Geprisner Fürst!
Das uns den Schnee der Tugend zeigt,
Sey hohen Palmen gleich
Mit welchen es, an Heyl und Seegen reich,
Biß zu den Zelt der Sternen wächst
Und steigt.

CHORUS

Wachse Grosser Emmerich!
Grüne, blühe und gedeyhe;
Daß man stäts, ja ewig, sich
Deiner edlen Wohlfahrt freue.

Zur Beurlaubung

Mit Recht bemühen sich
Zeit, Glori, ja die Ewigkeit
Die schöne Pracht
Des Festes zu vermehren,
Daß Kirche, Stadt und Volk
Mit frohen Jubel heut verehren
Weil es von deiner Gott-Ergebenheit
Erhobner Emmerich
So herrlich wird gemacht.
Dann Grosser Fürst dein frommes Hertz
Das stäts auf aller Menschen Wohl
Und Glück gedencket, [B2r]
Ist der erfreute Pol,
Nach dem sich Seel und Auge stäts
Mit wünschenden Verlangen lencket;
Und da die Kirche dich
Den besten Schatz, die Grossen ihren Schmuck,
Die Armen ihren Vatter nennen,
Wie solte man den Jubel hemmen können?
Der heut in allen Hertzen blüht,
indem man dich dem Höchsten opffern sihet.
O! möchte doch
Das süsse Jubel-Fest
Wie solches jetzt das Glück erscheinen läst
Nach fünfftzig Jahren noch
Hinwiederum erscheinen,
Und Gott mit unsern Wünschen sich vereinen,
So wurde unser Wohlfart sich
Nur immer fester gründen
Die wir, Erhobner Emmerich
In deinem theuren Leben finden.

ARIA

Stimme doch mit deinem Amen,
Gott, zu unsern Flehen ein;
Laß in hohen Wohlergehen
Unsern Emmerich bestehen,
Laß ihn stäts geseegnet seyn. [B2v]

CHORUS

Stimme doch mit deinem Amen
Gott zu unsern Flehen ein.

**Die Libretto eines bei den Ursulinen in Preßburg vorgestellten
Oratoriums aus dem Jahr 1738**

Im Jahr 1738 hat Imre Esterházy, Erzbischof von Gran und Primas in Ungarn sein Priesterjubiläum. Aus diesem Anlaß wurde das Oratorium *Der Preyß der Gottseeligkeit* bei den Kloster-Frauen der Gesellschaft der Heiligen Ursulae in Preßburg vorgestellt. Die Libretto dieses allegorischen Oratoriums, deren ganzer Text am Ende dieses Aufsatzes zu lesen ist, enthält keine Angaben über die Autor, über die Musik, über die Musiker und über die beteiligten Personen der Vorstellung. Der Aufsatz zeigt einige Umstände von Preßburg in den 1720er und 1730er Jahren: die Schule der Ursulinen; den Musikliebhaber Erzbischof; andere Oratorien, die zu Ehren des Erzbischofs verfasst wurden; die von ihm eingestellten Autoren-Tandem (Friedrich Syhn, Librettist und Johann Matthias Schenauer, Komponist).